

Шандар А.М.
*аспірант кафедри управління персоналом
та економіки праці
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ СТАНУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Провідною рушійною силою розвитку постіндустріального (інформаційного) суспільства виступають інформація та знання. Проте, глобальні тренди не завжди всеохоплюючі в регіональному вимірі. У зв'язку з цим з'являється необхідність дослідження соціально-економічного розвитку сільських територій України в умовах інноваційної економіки.

Кількість наукових публікацій, присвячена проблемі формування нової економіки, зростає із колосальною швидкістю. Сайкевич М. І. [1] піднімає проблему нестачі інтелектуальних працівників в аграрних підприємствах, Грицяк Н. В. та Литвинова Л. В. [2] висвітлюють основні положення інформаційної політики в умовах розвитку постіндустріального суспільства. Проте все ще залишаються проблеми, які необхідно ґрунтовно вивчати та аналізувати, в чому, власне, і полягає актуальність даного дослідження.

Науковці пропонують виокремлювати наступні ключові ознаки інформаційного суспільства: «електронний документообіг; інформаційна (мережева) письменність населення; перетворення інформації на товар; доступність населенню баз даних і знань (зокрема мережі Інтернет); інформатизація основних систем суспільства» [3, с. 8]. Трансформації в суспільстві тягнуть за собою перетворення в соціально-трудовах відносинах. Науковці констатують, що праця все більше наповнюється інтелектуальністю. Деформації зазнає зміст, предмет та характер праці. Змінюється діяльність людини, заміщуючи старі професії новими. Однак, українські реалії сучасного етапу розвитку сільських територій дещо віддалені від вище зазначених тенденцій. Так, на рисунку 1 представлено розподіл населення України за професійними групами у регіональному розрізі у 2016 р.

Частка сільського населення, що належить до найпростіших професій складає 39,4%. Як правило, ці професії вимагають вмінь та навичок користування певними інструментами, а подекуди застосування важкої фізичної праці. При подібному скупченні зайнятих у вищезазначеній професійній групі утопічно говорити про швидке досягнення поставленої мети. Спостерігається краща ситуація у міських поселеннях, але все ще складно відокремлювати, наприклад, інформаційну працю, оскільки із статистичних

даних не зрозуміло, яка частка населення має справу із збиранням, обробкою чи то зберіганням інформації.

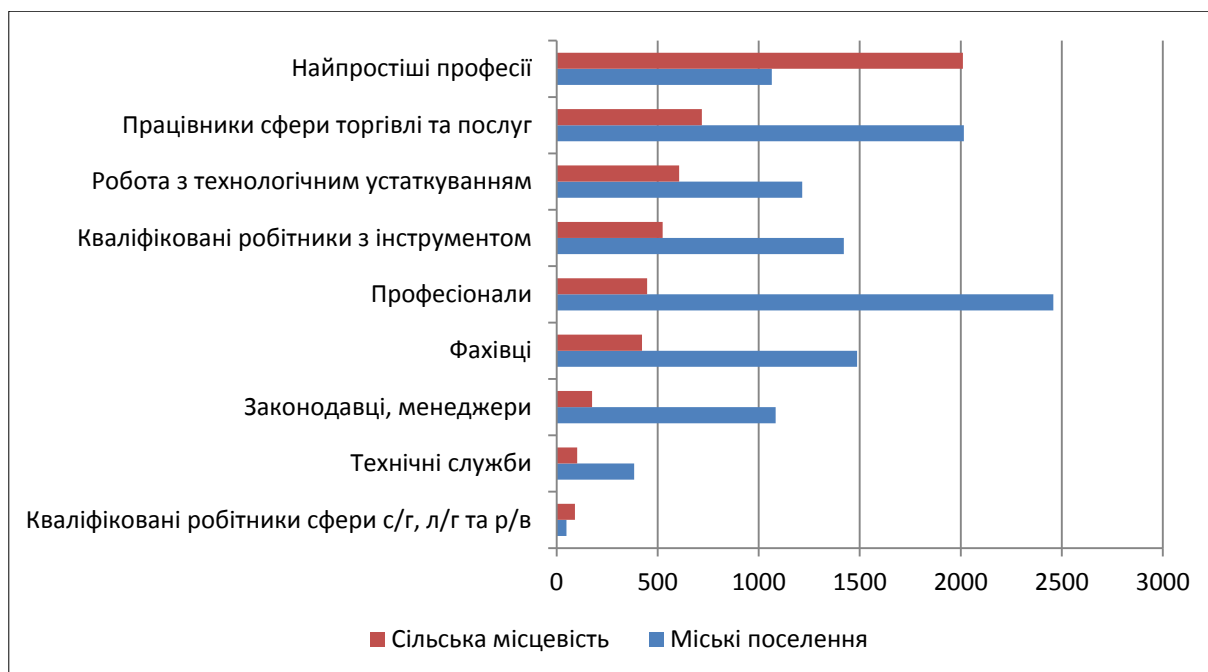

Рис. 1. Зайнятість населення за професійними групами за місцем проживання у 2016 р., тис. осіб

Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України [4]

Варто зазначити, що перехід до постіндустріального суспільства накладає певний відбиток на групи професій у сільській місцевості. Сьогодні в дефіциті інтелектуальні працівники, яким під силу робота із великими обсягами інформації (наприклад, аналітики, економісти, спеціалісти з планування в аграрній сфері). Аграрні компанії, виробничі потужності яких розміщуються у сільській місцевості, відчувають дефіцит кваліфікованих спеціалістів [1, с. 14].

Важливе місце на шляху досягнення нової економіки посідає забезпечення інфраструктури для надання інформаційних послуг. Дані звіту «Моніторингу інформаційного суспільства 2016» по 35 країнам [5, с. 196-197] засвідчують наявність тісного зв'язку між географічною приналежністю та часткою населення, яке користується «всесвітньою павутиною». В Україні частка користувачів Інтернету у міських поселеннях приблизно на 20% перевищує частку сільських, що свідчить про наявність інформаційно-інноваційного розриву. Подібну ситуацію можна трактувати, як яскравий приклад дискримінації за територіальною приналежністю [2, с. 6]. Слід зауважити, що в розвинених країнах проводиться конкретна політика заохочення та стимулювання операторів до того, щоб вони розвивали інфраструктуру для менш прибуткових територій. До прикладу, зараз в Україні діє чинний ЗУ «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [6], проте результати реалізації Концепції бажають кращого.

В Японії, Австралії, США, Швейцарії частка інтернет-користувачів сільських територій практично еквівалентна міським (2013-2015 рр.). Помітно виділяється з-поміж інших країн Ізраїль (в країні термін «село» не має юридичного значення, а частка сільського населення складає менше 10%), де спостерігається протилежна тенденція – мешканці селищ більш охоплені мережею Інтернет [5, с. 197]. Це є результатом відносно високого рівня соціально-економічного розвитку. Подібні дослідження наводять на думку, що не все втрачено в Україні. Постіндустріальне суспільство диктує нові правила, які руйнують територіальні межі. Можна зробити наступне припущення: в Україні буде досягнутий високий рівень інформатизації, коли лівову частку населення становитимуть впевнені користувачі комп'ютерів та всесвітньої «павутини», тобто покоління «У» та «Z».

Існує ряд факторів, які стають перепоною на шляху «доставки» інформації в українське село. Перш за все це гендерно-вікова структура населених пунктів. Переважну більшість сільського населення України становлять люди похилого віку. Оскільки прослідковується лінійна залежність між віком та інтенсивністю користування (чим молодше населення, тим вища частка користувачів [7]), то, стає цілком зрозумілим низький попит. Однак, подібна закономірність притаманна не всім країнам. Високорозвинені Норвегія, Японія, Швеція, Швейцарія – осередки, де значна частина людей всієї країни, котрим за 74 роки користуються Інтернетом [5, с. 194].

Ще одним варіантом стримуючих факторів виступає соціально-економічне становище, фінансові можливості, зокрема рівень життя. Постає цілком логічне питання: чи зможе людина оплачувати інтернет-послуги (щомісячна абонентська плата за користування трафіком, а також обслуговування гаджета: покупка техніки, налаштування програм, ремонт тощо). Саме користування пристроєм теж може спричиняти певний дискомфорт. Населенню старшого віку складніше адаптуватись до змін, звідси, виникають психологічні бар'єри. Рівень освіти та грамотності також негативно позначаються на «входженні» в інформаційний простір. Не менш важливим є наявність факту значного розсіювання сільських населених пунктів в Україні по великій території, що робить надання послуг занадто затратними для операторів мережі. Не останню роль відіграє рельєфність місцевості.

Отже, дослідження показало наявність низки суттєвих проблем та перепон на шляху становлення постіндустріального суспільства в Україні. Проте, є ряд прикладів країн світу, які вже осягнули новий етап розвитку. Своїми звершеннями вони доводять, що все можливо. На нашу думку, раціональним кроком для України є перехід до нової економіки. Даний вектор політики дозволить досягти вищого рівня економічного розвитку, підвищити якість життя населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сайкевич М. І. Інтелектуальний працівник як рушійна сила розвитку: галузева специфіка сучасного аграрного виробництва / Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 9. – Ч. 6. – С. 9-15. – Бібліогр.: 22.
2. Грицяк Н. В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: навч. посіб. / Н. В. Грицяк, Л. В. Литвинова. – за ред. Грицяк Н. В. – К.: К.І.С., 2015. – 108 с.
3. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з екрану. – Дата звернення: 13.05.2017
5. Measuring the Information Society Report 2016 [Electronic resource] – Available at: <http://www.itu.int/en/ITUUD/Statistics/Documents/publications/misr2016/MISR2016-w4.pdf> – Date 12.05.2017.
6. Конституція України. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» №75/98 ВР від 04.02.1998. Поточна редакція від 11.08.2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80> – Назва з екрану. – Дата звернення: 13.05.2017
7. КМИС: українские пользователи Интернета в феврале – марте 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://mresearcher.com/2016/05/kmis-ukrainskie-polzovateli-interneta-v-fevralemarte-2016.html> – Название с экрана. – Дата обращения: 13.05.2017.